

straategie

november 2004

Nijkerk: plein om trots op te zijn

En verder:

Productontwikkeling met een doel

Creativiteit scoort in Heemskerk

Essentie van plan goed regelen

Bossche binnenstad met speciale betontegel

Openbare ruimte leeft op door kunst

Welkom op InfraTech Bestratingsfestival

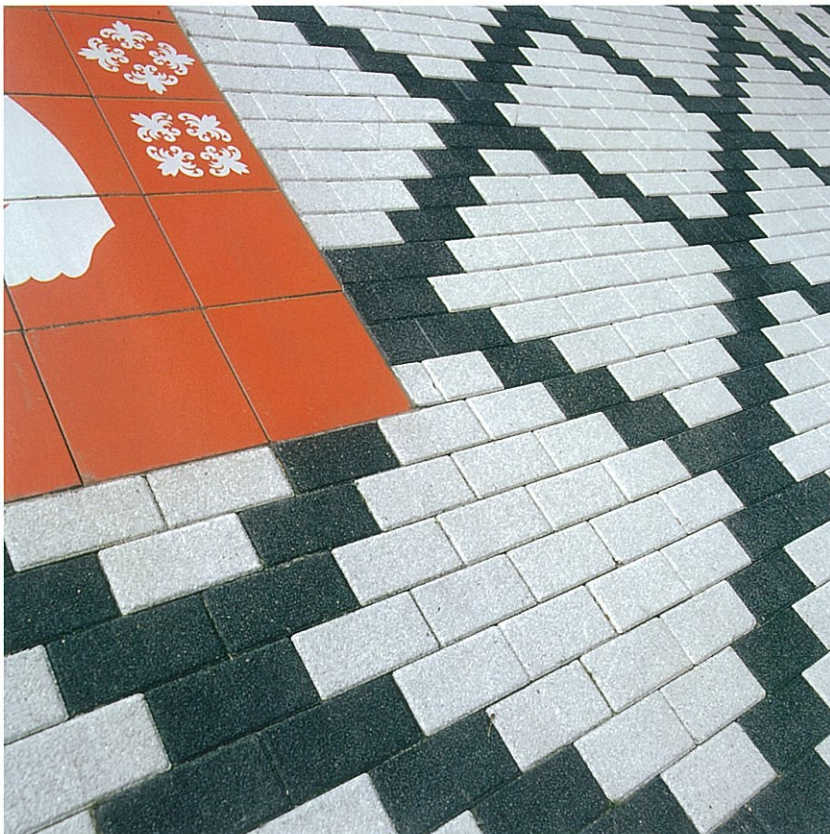
Straatwerkflits

Kunst met betonstraatstenen

Gorinchem heeft ruimte die ertoe doet

De openbare ruimte is dichterbij de mensen te brengen. Zelfs een naargeestige ruimte als een tunnel of viaductonderdoorgang. Plekken waar je het liefst zo snel mogelijk doorheen wilt. Nu hoeven het nog geen verblijfsgebieden te worden, maar juist die 'unheimische' plekken verdienen een prettiger karakter, zodat ze in elk geval bij de dagelijkse beleving van mensen gaan horen. "Het is zonde dat men tal van plekken vergeet, terwijl er veel mensen passeren. Met een klein beetje extra inspanning creëer je ook hier een lichte, kleurrijke, veilige ruimte waar mensen zich prettig voelen. Zoals het dubbele viaduct onder de Betuweroute in Gorinchem, waar tegeltableaus in een patroon van witte en zwarte betonstraatstenen zijn opgenomen."

In het oog springende tegeltableaus in een eveneens in het oog springende zwart/wit bestrating van betonstraatstenen.

Het creëren van mooie openbare ruimte is Margot Berkman en Eline Janssens toevertrouwd. Zij volgden een studie autonome beeldende keramiek aan de Hogeschool voor Kunsten Utrecht. Het kwam daarna tot een samenwerking vanwege de gedeelde voorliefde voor ruimte, voor de mens en zijn omgeving en voor het verfraaien van architectuur. Zij ontwerpen nu zo'n acht jaar keramische tegelwanden en -tableaus, die gebouwen en wanden doen opleven. "In feite creëren wij geen tegeltjes en tegelpatronen, maar creëren wij nieuwe ruimten," aldus Margot Berkman namens het Utrechtse kunstenaarsduo. "De kunstwerken zijn een middel. Het gaat er echter om met onze bijdrage een omgeving met een sterke, eigen identiteit te maken. Je kunt zodanig spelen met ruimte, dat mensen gaan geven om die ruimte. Dan voelen zij zich er welkom of thuis. Dat is voor ons hét uitgangspunt."

Inspiratiebronnen

Het resulteerde inmiddels in verschillende kunstwerken in de openbare ruimte, van een gevelmozaïek op een school tot de verlevendiging van tunnelwanden en van de wandversiering van parkeergarages tot verfraaiing van onderdoorgangen van viaducten. Wat te denken bijvoorbeeld van het 65 meter lange en vijf meter hoge kunstwerk, getiteld 'De Dame met de Zwaan' onder het dubbele viaduct aan de Haarsekaden in Gorinchem. Deze weg kruist de Betuweroute en de A15. In de taluds zijn tien keramische tegeltableaus opgenomen met voorstellingen van dieren omlijst met leliemotieven.

Eline Janssens legt uit: "Inspiratiebronnen zijn behalve Middeleeuwse bloem- en leliemotieven vaak historische bronnen en kunstwerken. Bijvoorbeeld de tapijtserie 'De dame en de eenhoorn', te vinden in het Musée de Cluny in Parijs. Dieren als pauwen, zwanen, apen, hazen en herten symboliseren verschillende zinnen. In de loop der tijd zijn sommige dieren andere zinnen/zintuigen gaan verbeelden. Daarom ligt in ons werk en zeker bij het kunstwerk in Gorinchem het accent minder op de betekenis van de zinnen, maar meer op de beeldende kwaliteiten van de dieren. Toch hechten wij veel waarde aan betekenissen. Wij zoeken naar referenties voor een ruimte. Behalve dierpatronen hebben wij voor 'De Dame met de Zwaan' teruggerepen op de zwaan en het zwart-witte patroon van het valhek uit het wapen van de Heren van Arkel en de voor Gorinchem historische kleuren rood, blauw en goud."

Lagere onderhoudskosten

Tevens zijn de bewoners en schoolkinderen uit Gorinchem betrokken bij het kunstwerk in hun

Een kunstwerk dat een naargeestige viaduct- onderdoorgang in één klap veranderd in een aangenaam stukje openbare ruimte, conform de doelstelling van de kunstenaars Berkman en Janssens.

Zijn voorbeelden te over, waarbij de extra investering in luttel jaren is terugverdiend omdat het schoonmaakwerk en onderhoud beduidend lager uitvallen. Onze opdrachtgevers, gemeenten, Rijks- waterstaat, spoorwegen, projectontwikkelaars et cetera, beseffen meer en meer die wisselwerking. Zij leren van ons en wij leren van hen. Zo ontwikkelen wij voortdurend ons werk; opdrachtgevers zien dat kunst in de openbare ruimte loont, zo- wel qua beleving van de ruimte als het financiële onderhoudsvoordeel.

Eigen omgeving. Berkman en Janssens hebben bijvoorbeeld kunstlessen aan hen gegeven. "Wij proberen ook hun ideeën te verwerken en zo een mix van historie en heden te krijgen. Door hun inbreng vergroten wij bovendien de betrokkenheid bij kunstwerken en de ruimte. Een ruimte gaat dan ook meteen meer leven binnen een gemeente. Daarbij komt dat er extra eerbied ontstaat voor het kunstwerk. Het zal minder snel slachtoffer worden van vandalisme. Sowieso werken onze kunstwerken onderhoudsbesparend. Er

De voordelen gelden zeker voor het kunstwerk in Gorinchem. Opdrachtgever Prorail/De Waardse Alliantie, verantwoordelijk voor de aanleg van de Betuweroute, biedt de inwoners nu een aangename, interessante ruimte, wat anders wellicht een doorsnee viaduct zou zijn geweest. De felgekleurde tegeltableaus op de taluds tonen verschillende dieren in een kader van gestileerde leliemotieven. De keramische tegels zijn op een ondergrond van 10 cm dikke betontegels verlijmd. De tableaus liggen in een langgerekt patroon van speciaal vervaardigde, kleurvaste witte en zwarte betonstraatstenen, in een ruitpatroon. Om de lengtewerking van dit diagonale patroon te doorbreken zijn als een soort banieren verticale patronen van dezelfde witte en zwarte betonstraatstenen verwerkt. De betonstraatstenen en tegeltableaus liggen in gestabiliseerd zand, om te voorkomen dat met name bij het nieuw aangelegde viaduct onder de Betuweroute nog verzakkingen zouden optreden. Op de pilaren zijn verschillende Middeleeuwse zwart-wit blokmotieven geschilderd, zodat de onderdoorgang als samenhangende, aangename ruimte wordt ervaren.

Nieuwe identiteit

Voor Berkman en Janssens was het de eerste keer dat zij met betonstraatstenen werkten. "Voor ons is het materiaal in feite ondergeschikt, als het maar aan de eisen qua onderhoud, kleur echtheid, duurzaamheid en schoonmaak voldoet. Wij hadden hier met de taluds grote schuine vakken, die om een ander materiaal vroegen dan keramische tegels. Straatwerk van sierbetonstraatstenen bood uitkomst. Het is ons uitstekend bevallen (www.berkman-janssens.nl). Uiteraard was het voor de straatmakers, schilders en tegelzeters een hele klus om zulke figuraties te maken. Toch zijn het relatief geringe extra investeringen in vergelijking met de totale bouwkosten, terwijl de ruimte écht is veranderd. Normaliter houden ingenieursbureaus en civieltechnische bureaus op bij de functionaliteit. Dan wordt zo'n ruimte per definitie kaal en grijs. In een enkel geval gaat de architect verder en worden wanden van kleuren of tegelmozaïeken voorzien. Naar onze mening levert dat echter nog geen daadwerkelijke verandering van de ruimte op. Onze kunst maakt de ruimte anders. Het worden ruimten met een nieuwe identiteit. Maar nog belangrijker is dat de ruimten anders worden gebruikt, beleefd en gewaardeerd door gebruikers. Met een minimale extra investering bereikt je maximaal resultaat. De ruimte die men eerst wilde mijden, wordt nu een plek die er toe doet. Voor stad én gebruikers."